

Mətbuatın daim diqqət mərkəzində olan Azərbaycan–Türkiyə münasibətləri son vaxtlar aktuallığını bir qədər də artırıb. Ermənistanın Tovuzla sərhəddə törətdiyi son təxribatdan və Azərbaycanın qardaş Türkiyə ilə birgə keçirdiyi hərbi təlimdən sonra cəmiyyətdə yeni çağırışlar səslənməkdədir. İctimai fikir birgə fəaliyyətin genişlənməsini dəstəkləyir. Bu barədə Milli Məclisin üzvü, Avropa İttifaqı–Azərbaycan Parlament Əməkdaşlıq Komitəsinin həmsədri Cavanşir Feyziyevlə həmsöhbət olduq.

–Cavanşir müəllim, bu yaxınlarda Türkiyə ilə birgə hərbi təlimlərdən sonra ölkə ictimaiyyətində qardaş dövlətin ordusunun Azərbaycanda qalması ilə bağlı arzu-istəklər səsləndi. Bu çağırışlar geniş müzakirələrə də səbəb oldu və hələ də gündəmdən düşmür. Sizcə, bu istək nədən qaynaqlanır?

–Burada təəccüblü və gözənilməz bir şey yoxdur. Azərbaycanla Türkiyə arasında münasibətlər, ölkə başçısının da bu yaxınlarda vurğuladığı kimi, sadəcə, qonşu və dost yox, əsl qardaşlıq münasibətləridir. Bu, tarixən də belə olub, bu gün də belədir. 1918-ci ildə Azərbaycanda ilk respublika quruculuğu illərində türk ordusunun düşməni qüvvələrə qarşı mübarizədə xalqımıza təmənnasız və əvəzsiz yardımı hamıya yaxşı məlumdur. Ona görə cəmiyyətimizdə türk ordusuna rəğbət və inam birmənalıdır.

Azərbaycan cəmiyyətində son vaxtlar bu təkliflərin daha inadla səslənməsi isə Ermənistan–Azərbaycan qarşıdurmasındakı mövcud durumla bağlıdır. Son 30 il ərzində nə BMT, nə ATƏT, nə də digər dövlətlər işğal olunmuş torpaqlarımızın azad olunması üçün heç bir əməli addım atmayıb. Bütün dünya münasibətinin dinc yolla həll olunmasına çağırırsa, amma onun gerçəkləşdirilməsi üçün heç bir addım atılmırsa, indiki durumda əhalinin ümidi ancaq qardaş Türkiyənin ordusuna qalır.

–ATƏT-in Minsk qrupu bu

münasibətin həlli ilə məşğul olmaq üçün beynəlxalq mandat almış yeganə qurumdur və dünyanın 3 güclü dövləti bu qrupun həmsədridir. Niyə Minsk qrupu bu münasibətin həllinə nail ola bilmir, onlara nə mane olur?

–ATƏT-in Minsk qrupu 11 üzv dövlətdən ibarətdir, lakin Minsk qrupu təmsalında bu münasibətin həlli ilə məşğul olmaq üçün 3 dövlətdən ibarət həmsədrlik institutu yaradılıb. Həmsədr dövlətlər də, bildiyiniz kimi, ABŞ, Fransa və Rusiyadır. Bu 3 dövlətdən, ən azı, ikisinin bu münasibətdə maraqlı tərəf olduğu göz qabağındadır. Onların işğalçı dövlətə rəğbətini, bezi hallarda isə hətta əməli

dəstəyini aydın sezməmək mümkün deyil. İşğal əməliyyatlarını həyata keçirdiyi zaman, eləcə də sonrakı illərdə Ermənistanı Rusiyadan birbaşa dəstək verilməsi heç kimə sirr deyil.

Elə bu yaxınlarda sərhəd bölgəsində erməni təxribatı zamanı da Rusiyadan Ermənistanı 500 ton həcmində silah-sursat daşınması aşkarlandı və Azərbaycanın sorğusuna inandırıcı bir cavab verilmədi. Fransada kök salmış güclü erməni diasporunun da bu ölkə hakimiyyətinə təsiri az deyil və zaman-zaman biz bunun şahidi oluruq. Ona görə bu formatda münasibətin həllinə, özü də ədalətli həllinə ümidlər əvvəldən çox az idi. Bu gün isə demək olar ki, belə bir inam heçə enib.

Ermənistan ərazisi tədricən 29 min kvadratkilometrə çatdırıldı.

İndi də bu siyasət davam etdirilməkdədir. O zaman məqsəd Ermənistan adlı dövlət yaratmaqla Anadoludan uzaq Şərqi Sibire qədər uzanan türk zolağını parçalamaq və Türkiyənin gələcəkdə güclənmək potensialını birdəfəlik aradan qaldırmaq idi. Bugünkü qloballaşma şəraitində də Cənubi Qafqaz bölgəsi dünya siyasətində mühüm geostrateji əhəmiyyətə malik olan mərkəz kimi qəbul olunur. Ona görə bu bölgədə hegemonluq mübarizəsində öz təsir gücünü artırmaq istəyən böyük dövlətlər tərəfindən həmin siyasət davam etdirilir. Ermənistan və dünya erməniləri isə bu siyasətin reallaşması üçün onların əlində vasitə rolunu oynayır. Kənar

Cavanşir FEYZİYEV: Türk birliyi nəinki mümkündür, hətta zəruridir

–Məntiqlə bu münasibətdə Ermənistanın müdafiəsi açıq işğala, etnik təmizləməyə dəstək vermək və bir milyon insanın faciəsinə biganəlik deyilmi? Niyə demokratiyadan, ədalətdən ağızdolusu danışan dövlətlər buna göz yumurlar?

–Bu həmin dövlətlərin tarixi və bugünkü geosiyasi maraqları ilə bağlıdır. Bu ədalətsizliyi başa düşmək üçün hələ 100 il əvvəl Azərbaycan torpaqlarında Ermənistan dövlətinin yaradılmasını yada salmaq kifayətdir. Hələ o zaman həmin dövlətlərin təkidli ilə tarixi torpaqlarımızda Ermənistan dövləti yaradıldı. Ermənilərin çoxsaylı uydurmalarına rəğmən bu, ermənilərin tarixdə ilk rəsmi dövləti idi. Həmin ərazidən vaxtaşırı, imkan düşən kimi soydaşlarımız deportasiya olundu və 9 min kvadratkilometrə başlayan

güclər Ermənistanı bu bölgədə özlərinin forpostu kimi görür və ondan bölgə dövlətlərinə təzyiq üçün plasdarm kimi istifadə edirlər.

–Minsk qrupu həmsədrliyinin tərkibində dəyişiklik etməklə münasibətin həllinə nail olmaq mümkün deyilmi?

–Təəssüf ki, yox. Çünki Minsk qrupunun protokol qaydalarına görə, hər hansı bir üzv dövlətin həmsədrliyə qəbul olunması üçün münasibətdə tərəflərinin hər birinin razılığı olmalıdır. Bu halda Azərbaycan tərəfindən təklif edilən digər dövlətlərin həmsədrliyinə Ermənistan razılığı vermir və ona görə də bu mandatın işləməsi elə buradaca dalana dirənir. Azərbaycan cəmiyyətində artıq belə bir inam yaranıb ki, Minsk qrupu vasitəçiliyi ilə münasibətdə uzun müddət dondurulmuş vəziyyətdə saxlanacaq və torpaqlarımız

ATƏT vasitəsilə heç vaxt işğaldan azad edilməyəcək. Ona görə də, dediyiniz kimi, ictimaiyyətdə Türkiyənin də hərbi-siyasi dəstək verəcəyi antiterror əməliyyatları ilə torpaqlarımızın işğalçılardan azad olunması yeganə və son çıxış yolu kimi görünür.

–Sizin Türk Dövlətləri Birliyi haqqında fikirləriniz çoxsaylı məqalə və kitablarınızda geniş əksini tapıb. Bu mövzuda fundamental tədqiqat əsəri olan kitabınız türkdilli ölkələrdə də nəşr olunub və böyük rəğbətlə qarşılanıb. Həmin nəşrdəki ideya və mülahizələr geniş müzakirə obyektinə görə, bu kitabda irəli sürülən siyasi birlik modeli böyük türkdilli birliyin yaranmasını əsaslandırır və zəruri edir. Sizcə, belə bir ittifaqın yaranması realdır və bu nə qədər zaman ala bilər?

–Son 70 il ərzində Avropa Birliyinin yaratdığı nümunə bütün çatışmazlıqlarına baxmayaraq, müasir dövrdə siyasi birlik yaratmağın ən optimal nümunəsidir. Türkdilli dövlətlərin arasında da siyasi-iqtisadi və mədəni birliyin elementlərini özündə daşıyan müəyyən üstqurumlar artıq yaranıb. Məsələn, Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurası, Parlament Assambleyası və s. fəaliyyət göstərir. Türk dövlətləri arasında çoxsaylı iqtisadi, mədəni-humanitar yönümlü birgə fəaliyyətlər həyata keçirilir. Bu istiqamətdə inteqrasiya proseslərinin genişləndirilməsi Avropa ilə Asiyanın qovşağında 6 türkdilli dövləti özündə birləşdirən siyasi birliyin təşəkkül tapmasına gətirib çıxara bilər.

Türk Dövlətləri Birliyi adı altında belə bir ittifaqın meydana çıxması nəinki realdır və ya mümkündür, hətta mən deyirdim ki, zəruridir. Bu bütün Avrasiya miqyasında sülhün və sabitliyin təmin olunmasına xidmət edən bir birlik ola bilər. İndi qloballaşma dövrüdür, bütün dövlətlər bu prosesdən fay-

dalanmağa çalışırlar. Dünya miqyasında inteqrasiya və mərkəzləşmə getdikcə sürətlənir və biz də doğru seçimi edib ilk olaraq öz aramızda, yəni türkdilli dövlətlər arasında, mənsub olduğumuz sivilizasiya hüdudları çərçivəsində siyasi birliyimizin yaranmasına nail olmalıyıq. Əks halda inanıram ki, hər bir türk dövləti ayrı-ayrılıqda qloballaşmadan fayda yox, zərər görə bilər.

Belə bir birliyin yaranması isə bütün türk dünyasının mövcud problemlərinin həlli üçün yeni imkanlar açar, eyni zamanda, qloballaşma proseslərində qarşılaşdığımız və ya üzleşə biləcəyimiz problemlərin sayını da kəskin surətdə azaldar. Bunun üçün bütün ilkin şərtlər mövcuddur, ilk növbədə, bu zərurətin bütün türk dövlətləri tərəfindən qəbul edilməsinə və daha sonra ideyadan əməli fəaliyyətə keçilməsi üçün birgə siyasi iradənin ortaya qoyulmasına ehtiyac var.

Namiq QƏDİMOĞLU,
“Xalq qəzeti”